

ВПЛИВ ВНУТРІШНІХ І ЗОВНІШНІХ ЧИННИКІВ НА ПРИБУТКОВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Мурзабулатова М.С.

e-mail: mariia.murzabulatova@nure.ua

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. МСТ
м. Харків, Україна

This study explores the role of profit as a key indicator of a company's financial performance and growth. It analyzes internal and external factors, such as cost reduction and market expansion, that influence profitability. The research highlights strategies for increasing profit, including improving efficiency and managing resources. Ultimately, it emphasizes the importance of a comprehensive approach to ensure sustainable business development.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що прибуток є фундаментальною економічною категорією та визначальним показником фінансової результативності підприємства. Його зростання сприяє розширенню стратегічних можливостей компанії, зміцненню її ринкових позицій та підвищенню ділової активності. Оптимізація внутрішніх ресурсів та залучення зовнішніх джерел фінансування розглядаються як ключові механізми підвищення прибутковості та забезпечення стійкого розвитку підприємства.

Аналіз зазначених проблем висвітлено у працях вітчизняних економістів, які досліджують методологічні аспекти розрахунку та оцінювання показників прибутку, а також шляхи їх оптимізації на практиці. Особлива увага приділяється пошуку зовнішніх джерел фінансування та ефективному використанню внутрішніх резервів як ключових чинників зростання прибутковості підприємств.

Прибуток є ключовим чинником стимулювання розвитку виробництва. Крім того, він виступає узагальнюючим показником, що відображає фінансову стабільність та ефективність діяльності підприємства.

Фінансовий стан підприємства безпосередньо залежить від рівня його конкурентоспроможності, ефективного використання капіталу та інших фінансових ресурсів, а також своєчасного виконання зобов'язань перед постачальниками, споживачами, партнерами та державою. Для забезпечення розширеного виробництва, а також задоволення матеріальних і соціальних потреб працівників і засновників, необхідне стабільне зростання прибутку, оскільки саме він є фінансовою основою для цих процесів. Враховуючи це, одним із ключових завдань будь-якого бізнесу є пошук резервів для збільшення прибутку та підвищення рентабельності [1].

Зростання прибутку є визначальним чинником фінансової стабільності підприємства. Проте досягнення високих показників діяльності неможливе без ефективного управління процесами формування, розподілу та

використання доходів. Управлінська діяльність у цій сфері включає всебічний аналіз, стратегічне планування прибутку та безперервний пошук шляхів його оптимізації та зростання [2].

На зміну прибутку впливають дві групи чинників: зовнішні та внутрішні.

Серед зовнішніх факторів, які впливають на прибуток компанії, можна виділити соціально-економічні умови, вартість виробничих ресурсів, ступінь розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, а також транспортні і природні умови.

Зовнішні фактори, що впливають на підвищення фінансового результату діяльності компаній, включають рівень конкуренції, інфляцію, надзвичайну ситуацію, зміни в законодавстві, поведінку споживачів, взаємовідносини з партнерами та постачальниками, політичні зміни в країні, інновації у фінансовій та банківській сферах, а також соціальні умови на національному або регіональному рівнях.

Розширення кола постачальників і партнерів, вихід на нові ринки збуту та оперативна адаптація до змін ринкової кон'юнктури відкривають підприємству додаткові можливості для зростання, це сприяє збільшенню обсягів реалізації продукції та, відповідно, підвищенню прибутковості.

Проте для максимізації прибутку необхідно проводити глибокий аналіз ринку, конкурентного середовища, споживачів та інших важливих факторів. Саме аналітичний підхід є фундаментом, на якому будуються ефективні стратегії розвитку та підвищення доходів підприємства.

Джерелами прибутку на підприємстві можуть бути: зниження собівартості продукції, диверсифікація виробництва, впровадження бюджетування та фінансового планування, збільшення обсягів реалізації, здача в оренду невикористовуваного майна, модернізація виробництва та реструктуризація. До внутрішніх чинників, які підприємство може контролювати, належать: фінансова політика, розвиток персоналу (тренінги та курси), впровадження новітніх технологій та випуск нової продукції.

Економісти вважають факторний аналіз прибутку ефективним інструментом для виявлення резервів його зростання, які можна визначити як можливості збільшити прибуток через зниження витрат, розширення реалізації, покращення якості продукції та мінімізацію позареалізаційних збитків. Основні напрямки резервів зростання — це підвищення ціни реалізації, збільшення обсягів виробництва та зниження собівартості продукції.

Одним із ключових напрямків пошуку резервів зростання прибутку є зниження витрат на виробництво та реалізацію продукції. Для оцінки потенціалу зменшення собівартості ефективним є метод порівняння. При цьому важливо правильно вибрати базу порівняння, що слугує основою для кількісної оцінки резервів. Такою базою можуть бути: використання окремих видів виробничих ресурсів, планові та нормативні показники,

досягнуті на передових підприємствах; базові показники; фактичні досягнення середнього рівня в межах галузі; або фактичні показники, досягнуті на провідних підприємствах у міжнародній практиці.

Виділимо такі резерви зниження собівартості: збільшення обсягу виробництва через ефективніше використання потужностей; скорочення витрат шляхом підвищення ефективності трудових ресурсів (мінімізація втрат часу, створення робочих місць); оптимізація матеріальних ресурсів (покращення використання основних засобів, зниження відходів); удосконалення використання робочого часу обладнання та інвестування в нові засоби.

Склад та обсяг нереалізованих залишків на початок і кінець періоду безпосередньо впливають на величину прибутку від реалізації продукції. Значні залишки нереалізованих товарів знижують надходження виручки, що у перспективі обмежує можливості для збільшення доходу. Прибуток, отриманий від реалізації основних засобів та іншого майна підприємства, є важливим резервом для підвищення балансового прибутку. Попри те, що раніше операції з вибуттям основних засобів не мали значного впливу на фінансові результати, сьогодні, коли організації мають право розпоряджатися своїм майном, доцільно здійснити оптимізацію активів, це передбачає вирішення питання щодо продажу чи оренди надлишкового або невикористовуваного устаткування.

Таким чином, прибуток є ключовим фактором, що стимулює зростання ефективності виробництва та посилює матеріальний інтерес співробітників до досягнення високих результатів. Пошук внутрішніх резервів і зовнішніх джерел підвищення прибутку є необхідним для максимізації фінансового результату компанії. Виявлення та ефективне використання цих резервів можливе лише через ретельний фінансово-економічний аналіз. Підприємства, які враховують усі фактори впливу на прибутковість і здійснюють заходи для її підвищення, мають більші шанси на ефективне функціонування та прибутковість.

Список використаних джерел:

1. Миколенко І. Г., Гребельна А. Д. Чинники прибутковості підприємства. *Східна Європа: Економіка, бізнес та управління*. 2021. № 6 (33). DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.33-21>.

2. Юдіна С., Ситнік О. Чинники, що впливають на обсяг прибутку підприємства. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. №13. С. 184-190. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2022.13.22>.

3. Полозова Т. В., Мурзабулатова О. В., Лова В. В., Лова М. М. Вартість підприємства як фактор його інвестиційної привабливості. *Функціонування соціально-економічних систем в контексті цілей сталого розвитку: колективна монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Т. В. Полозової*. Харків: ХНУРЕ, 2023. С. 253-264.